

udarki: deževni večer in solnčno jutro — dogodek v obednici koncem prvega dejanja in požar azila.

Gospo Alvingovo je igrala *Marija Vera*, ki je poudarjala čustveni patos zapuščene in nesrečne žene in matere. Tako pojmovanje je človeško resnično in močno, a občutno moti, ako se sprevrže v jokavo sentimentalnost ali patetičnost, ki pretrga ibsenki mezzo forte v govorjenju in njegovo jedko analizo. Plemenitost, vzvišenost, požrtvovalnost in vztrajnost je *M. Vera* sicer poudarila, pa bilo je v njeni zunanji izvedbi mnogo igralske šablone, kar pač izvira iz njenega igralskega izživljanja, ki ima za seboj preveč priučene zgodovine. Trpke groze in človeške bolečine pač ni bilo v njeni kreaciji. Bila je bolj zunanje emocionalna.

Ozvald C. Debeveca se je razlikoval od drugih igralcev predvsem po ostrejšem kretanju in stilizirani govorici. Igralsko je Debevec podčrtal poleg etične groze — dijalog s pastorjem, ki je bil idejno akcentuiran — predvsem zunanje prikazovanje razkroja *Ozvaldove* duše, kar je napravilo njegovo igranje miselno preračunano in malone usmerjeno v zunanji efekt. Mimo svojevrstne artikulacije je *Ozvald* bil na nekaterih mestih preveč meditirajoč in se je zdelo, da je v tem gradba vloge, ki je zunanje preracijonalno izdelana. Veliko krivde tiči v neenotni režiji. Prav zaradi neenotnosti se niso mogle poudariti vse notranje globine dela (zadnji dijalog med materjo in sinom, nastrojenje po požaru itd.), tako da je zadnji prizor ostavil nekaj hladnega. Pač sem občutil naporno hotenje, prikazati narurni razvoj paraličnega napada s tihim simbolnim akcentom, ki pa je bil preveč glasno in hote artikuliran: «Soon-sonce».

Levarjev pastor *Manders* je bil vidno prisiljeno izigran. Vloga ni papirnata, kot se zdi, ampak obratno močno akcentuirana in življenjsko najbolj dosledna. Tega *Levar* ni pokazal; igral je mrzlo po tekstu tudi brez vsake notranje močne poteze. Njegov mezzo forte je bil dober, tudi zunanje prikazovanje je bilo v stilu, kar pa še ne odloča. Tudi tu nisem občutil prave igralske stvaritve, niti izoblikovanosti, kar pripisujem le zunanjemu razumevanju vloge in neosebni režiji.

Engstrand kaj hitro lahko zaide v karikaturu in komiko. Prav te črte je poudaril *Kralj*, ki zaradi tega ni mogel pokazati življenjsko komičnega *Engstranda*. Glasovno se je tu pa tam izpreminjal. Njegove geste pa so znova prikazovale njegovo teatralično zmožnost, ki vsekakor učinkuje. Žal, da je *Engstrandove* narave prikrito bistvo — ki je v nekem grenkem sarkazmu — ostalo popolnoma neizdelano. Nerazumevanje.

Regina Mire Danilove se je držala v mejah, ki jih zahteva vloga, ki nikakor ni notranje preobsežna. Zato se mi *Regina*, igrana na tak neznamen način, ni vtisnila. Grenke poteze na obrazu, mimika in še premelodiozno govorjenje pa so vedno zunanja igralska sredstva *M. Danilove*.

Kljub karakterizaciji posameznih oseb moram poudariti, da so si v celoti nadvse nasprotovali po svojem notranjem akcentuiranju in podčrtavanju vlog, kar je krivda režije. Gotovo so «*Strahovi*» najbolj neznatno režijsko delo letošnje sezone, če izvzamemo ves šundovski balast in ceneno blago vele mestnega kiča, ki ga z veliko vztrajnostjo podaja slovenskemu občinstvu režiser *Šest*. Mislim: najbolj neznatno med umetniško pomembnimi igrami, dasi v njih ni take nemogoče drastičnosti, kot jo je očitovala uprizoritev «*Fausta*».

Anton Ocvirk.

Opera. — *Hasanaginica* je gotovo ena najuspelejših točk dosedanega opernega repertoarja te sezone, zlasti v reproduktivnem pogledu. *Ogrizovićevo* besedilo

se v bistvu ne razlikuje mnogo od njegove istoimenske drame, vsaj v novi predelavi odgovarja tempo opere tempu drame. Pred nekaj leti je bila prva vpriporitev v Zagrebu, vendar ni vzbudila tolike pozornosti. Najbrž bo to vzrok, da ni prišla opera Hasanaginica k nam že prej. Ali pa to, da je njen komponist, Lujo Šafranek-Kavić, v naših glasbenih krogih manj znano ime. — Snov libreta je zajeta iz narodne pesmi. Ogrizović je naredil iz nje silno, učinkovito dramo. Tragika, zlasti v zadnjem dejanju, je tako neposredna, da ji v svetovni literaturi težko najdemo para. Snov nalikuje še najbolj Tristanu in Izoldi, ki jo je uglasbil Rihard Wagner na višku svojih tvornih sil. Tudi Šafrankova glasba, žal, nalikuje Wagnerjevi, baš Tristanu. In to je edino, kar mi je v vsej stvari nesimpatično. Kajti proizvodi te vrste nimajo mesta med izvirnimi. Ne mislim s tem, da bi bila opera ali prav za prav glasbena drama Hasanaginica morda plagijat. Taka dela prištevamo k tako zvanim «kapelniškim operam», kot jih pišejo vsi Wagnerjevi epigoni, pa tudi Straussovi in Puccinijevi. Opozarjam na Aleksandra Zemlinskega, Erika W. Korngolda, Jaromira Weinbergerja in druge. Morda bo kdo mislil, da iščem v vsaki glasbi le negativnih strani in da hodim že s tem namenom poslušat. Ne! Po obširnem, navdušenem referatu E. Adamiča v «Jutru» sem komaj dočakal reprize, ker se mi ni bilo mogoče udeležiti premiere. Kakšno razočaranje, ko sem moral že po prvih dveh, treh taktih ugotoviti Tristana (začetek predigre), po desetih, petnajstih taktih pa značilne sinkope iz istega dela (drugo dejanje). Kaj se dogaja v poročevalčevi duši po takem začetku, je težko napisati. Mimogrede omenim citate iz Lohengrina, iz Carmen itd. Tretje dejanje je snovno tako silno, da glasbe sploh ne slišiš. Podobno kakor v biografu pri napetih prizorih. Že često sem razmišljal, kako je sploh mogoče, da se rode taka eklektična dela. Recimo, da bi komponist Wagnerjevega Tristana sploh ne poznal, kar pa je izključeno. Ali ni njegova dolžnost, da bi se z njim seznanil? Primerjal? Črtal in izpreminjal ona mesta, ki so naravnost citati? To je njegova dolžnost! Ali more smatrati kritika res za tako malo naobraženega, da tega, kar bi sam moral ugotoviti in je najbrž tudi ugotovil, on ne bo? Saj gre marsikatera dnevna kritika iz nekih nepravih razlogov res včasih preko tega. Vem, da je večini publike Hasanaginica zelo ugajala. Tudi meni je Tristan zelo ugajal in mi še. Ako trdim, da sem ga slišal čez petdesetkrat, ne pretiravam. Tri leta svojega bivanja v strelnih jarkih sem posvetil študiju Wagnerja. Sedaj mi ga je za enkrat dovolj, tudi če prihaja pod lastno firmo. Pod tujo firmo me pa odbija. — Razen visoko napete romantične glasbe je uvedel Šafranek v svojo opero tudi folkloro, in to zelo spretno. Tudi o folklori sem podobnega mnenja kakor o eklekticizmu, — da zmanjšuje umetniško vrednost, zlasti pa izvirnost tvorbe. To pa radi tega, ker smatram narodno pesem kot proizvod individua, ne pa množice. Vendar mi je folkloro v dramatskih delih ljubša nego v koncertni glasbi, kjer ima očividni namen, iskati stikov s publiko — na tuj račun.

Tehnična plat Šafrankove glasbe je vsega upoštevanja vredna. Skoro na isti višini kakor Wagner. Marsikje, zlasti v prvem delu, glasba res nadomesti dejanje, ki se mi itak v ekspoziciji ne zdi preveč razvlečeno. V naslednjih dveh delih pa teče dejanje samo, česar n. pr. pri Wagnerju ni. Partitura je skrbno izdelana, glasba se v dejanju vedno podreja, vendar ne v zmislu tako zvanih teaterskih efektov. Pevske partije so deloma recitatorične, deloma melizmatične, — vse pa človeškemu organu primerne. — Kot domače delo zasluži Hasanaginica v polni meri, da se je vpriporila. Obeta nam postati celo repertoarna opera, kar ji želim od vsega srca.

V naši operi so podali Hasanaginico tako dobro, da je komponist lahko več kot zadovoljen. Polič je vzlic svoji prezaposelnosti kot dirigent odličen. Pred-

stavo je vodil z vidno ljubeznijo do dela, orkester vestno izpilil in podredil njegovo eminentno vlogo še važnejšim, onim na odru. Harmonija med dirigentom, odrom in orkestrom vzorna. Vloge prvovrstno zasedene, mogoče edini Vičar kot gost za spoznanje šibkejši od ostalih. Thierryjeva in Križaj sta zopet vodila v glavnih vlogah, Janko, Grba, Španova, Vičar in drugi so dali vse. Baletne vloške in zbori dejanje zelo poživljajo, pa tudi glasbo. Režija (Kriveckij) in tempo igre ter scenerija, vse je bilo značaju dela adekvatno. Obisk zelo dober, delo je uspelo kakor malokatero domače.

Slavko Osterc.

PREGLED REVIJ

Srbske in hrvaške književne revije. Belgrajski in zagrebški književni časopisi so stopili v novo leto brez posebnih programov. Nemara so preveč sigurni svojega občinstva, in ga jim ni treba vabiti s programatičnimi načrti. Vodilne revije — in samo te smo sprejeli v program svoje stalne revialne kronike — hodijo že znana in priznana pota. Občinstvo komaj opazi, če se tu in tam os malce premakne; tako se je n. pr. «Srpski književni glasnik» v zadnjem času nekoliko pomladil in odpira svoje, z duhom Bogdana Popovića posvečene strani n. pr. surrealistu Aleksandru Vuču. Zato pa se je novosadski «Letopis Matice Srpske», v katerem je lani priobčeval vodja srbskih surrealistov, Marko Ristić, svoje programatične članke, zasukal nekoliko nazaj in je — očitvidno pod vplivom nedavne krize v «Matici Srpski» — stopil še bolj nego doslej v službo nacionalistične tendence v slovstvu, o čemer priča uvodnik, ki ga je spisal urednik R. Vrhovac v 1. letošnji številki. «Letopisu» se pozna tudi to, da je skrčil svoj obseg skoraj za polovico. «Misli» do trenutka, ko pišemo te vrstice, še ni uspelo, da bi po debeli jubilejni številki (november-december 1929), ki je izšla šele pozno v januarju, predstavila svoj enajsti letnik. «Život i rad», ki so ga nekateri hoteli prezirljivo pokopati, izhaja začudo redno (v tem je nadomestil «Letopis», ki je letos opešal) in tudi sicer ne kaže prezgodnje utrujenosti; zdi se celo, da se njegova razvojna linija vzpenja višje. Izmed ostalih srbskih revij omenimo še sarajevski «Pregled», ki je nastopil četrti letnik in vidi v tem povoljen znak za duhovne in moralne vrednosti Bosne in Hercegovine, ki jih reprezentira.*

Manj ugodna vremena vladajo za hrvaško revialno književnost. V poštevh prihajajo v glavnem tri književne revije: «Savremenik», «Hrvatska revija» in «Književnik». Posebno slovstveno strujo (katoliško orientacijo) zastopa «Hrvatska prosvjeta», ki zanima prijatelja književnosti zlasti zaradi tega, ker je njen domači duh Ljubomir Maraković (žal da «Hrvatske prosvjete» nimamo pred seboj). Tudi o «Savremeniku» ne bo govorila naša kronika, dokler se ne pojavi prva letošnja številka, kar pa je, če se ne motimo, še zakrito v temo; šele v februarju je ugledal svet decembrski zvezek, v katerem je Ksaver Šandor Gjalski priobčil svojo poslovilno razpravo o hrvatskih in slovenskih kajkavcih, alias «Vindih». Dokler se torej «Savremenik» zopet ne prerodi, prideta v poštevh samo še «Hrvatska revija» in «Književnik».

Iz leposlovja nismo opazili v letošnjih številkah omenjenih revij ničesar izrednega. Lirika je še najobilneje zastopana v «Srpskem književnem glasniku» in «Životu i radu». V S. K. Gl. se oglašata dva starejša pesnika, Vladimir Nazor in Dragutin M. Domjanić, izmed mlajših pa Br. Gjukić, Nikola Šop, Momčilo Nastasijević i. dr., v «Životu i radu» Siniša Kordić, Novak Simić, Gjorgje

* O listu «Nolit», ki zavzema med srbskimi revijami neko posebno mesto, bo spregovoril «Ljubljanski Zvon» v eni prihodnjih števil. — Op. ured.